

НАШ ЈЕЗИК

ЛІ СВ. 1

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

др Рајна ДРАГИЋЕВИЋ, др Јелена ЈОВАНОВИЋ СИМИЋ,
др Весна ЛОМПАР, др Драгана МРШЕВИЋ РАДОВИЋ,
др Марина НИКОЛИЋ, др Мирослав НИКОЛИЋ,
др Ђорђе ОТАШЕВИЋ, др Милица РАДОВИЋ ТЕШИЋ,
др Стана РИСТИЋ, др Марина СПАСОЈЕВИЋ,
др Срето ТАНАСИЋ

Уредник
др СРЕТО ТАНАСИЋ

Секретар
др Марина Спасојевић

Рецензенти
др Рајна Драгићевић, др Весна Ломпар,
др Марина Спасојевић, др Срето Танасић

Према мишљењу Министарства за науку, технологију и развој Републике Србије бр. 413-00-1715/2001-01 ова публикација је од посебног интереса за науку.

НАШ ЈЕЗИК, часопис за српски књижевни језик, покренуло је 1932. г. Лингвистичко друштво у Београду, на челу са Александром Белићем, који је уредио седам књига предратне серије, као и девет књига и први двоброј десете књиге у новој, послератној серији часописа. Од 1960. до 1975. г. (књ. X/3–XXI/1–2) уредник часописа био је Михаило Стевановић, а у периоду од 1975. до 1996. г. (књ. XXI/3–XXX) Митар Пешикан. Часопис је од 1996. до 2005. г. (књ. XXXI–XXXVI) уређивао Мирослав Николић.

Наш језик излази у две годишње свеске, које чине једну књигу. Издаје га и прима рукописе Институт за српски језик САНУ, Кнез Михаилова 36, ел. пошта: isj@isj.sanu.ac.rs, nasjzikisjsanu@gmail.com.

Штампа: Службени гласник, Београд

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

81

НАШ језик / уредник Срето Танасић. – Год. 1, бр. 1 (1932/1933) – год. 8, бр. 1 (1941); н. с. књ. 1, св. 1/2 (1949/1950)–. – Београд: Институт за српски језик САНУ, 1933–1941; 1949– (Београд : Службени гласник). – 23 cm

Полугодишње
ISSN 0027-8084 = Наш језик
COBISS.SR-ID 615951

НАШ ЈЕЗИК

Књига LI

Св. 1 (2020)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

Кратак увод у синтаксу глагола српског језика (СРЕТО З. ТАНАСИЋ)	1–42
Питање форме лексеме <i>йрвенац</i> : лексикографски аспект (БОЈАНА Д. ТОДИЋ САНКОВИЋ)	43–57
Презент и трпни придев глагола <i>надуји</i> (<i>се</i>) (СТЕФАН М. СТЕПАНОВИЋ)	59–74
О дативној енклитици расплинуте референцијалности у савременом српском језику (АЛЕКСАНДРА С. ЈОВАНОВИЋ)	75–92

П р и к а з и

Срето З. Танасић, <i>Из синтаксе и семантике српског језика</i> (ЈЕЛЕНА М. ПАВЛОВИЋ ЈОВАНОВИЋ)	93–99
---	-------

О д л у к е О д б о р а з а с т а н д а р д и з а ц и ј у с р п с к о г ј е з и к а

Холандија или Низоземска	101–102
Шта је (актуелни) <i>молебан</i> и служе ли се ових дана <i>молебни</i> или <i>молебани</i>	103–105

I n m e m o r i a m

Проф. др Живојин Станојчић (1930 – 3. 8. 2019) (СРЕТО З. ТАНАСИЋ)	107–110
--	---------

In memoriam

ПРОФ. ДР ЖИВОЈИН СТАНОЈЧИЋ
(1930 – 3. 8. 2019)

Др Живојин Станојчић, професор Универзитета у Београду, започео је и завршио своју каријеру на Филолошком факултету. По завршетку студија (1957) запослио се на Одсеку за јужнословенске језике, као асистент (1959–1966), доцент (1966–1973), ванредни професор (1973–1980) и редовни професор (од 1980), на Катедри за савремени језик. Изван ове катедре избивао је само кад је гостовао или био лектор српско(хрватско)г језика на иностраним универзитетима. Већ докторском дисертацијом *Језик и стил Ива Андрића* (одбрањена 1965, објављена 1967) Живојин Станојчић се представио као компетентан проучавалац језика књижевног дјела српског нобеловца. Ту је он показао иновативност: поред описа граматике језика савременог српског писца темељито се позабавио и стилем овога писца. Тако он наставља и традицију београдске школе да се занима и том новијом граном лингвистике – стилистиком, коју је у српској академској средини утемељио Богдан Поповић, а затим представљао у њеном тада најзначајнијем лику – у Бајијевој стилистици и другим правцима, Александар Белић. Овом приликом не смијемо изоставити чињеницу да је Ж. Станојчић у овом раду уградио како достигнућа српске славистике, тако и најзначајнија достигнућа у језичким и стилистичким проучавањима свога времена – на западној и источној страни свијета лингвистике. Најкраће речено, кад је посриједи Станојчићев увид у језик Иве Андрића, важна је његова спознаја и тврдња о кретању Андрићевог језика у правцу интелектуализације језичког израза, а кад је посриједи изучавање Андрићевог стила, као кључна могла би бити ријеч *избор*: умјетничким разлозима мотивисан избор између синонимних средстава савременог српског језика или између архаичних и средстава која припадају савременом српском језику.

Послије овог дјела, незаобилазног за осавремењавање српске језичке норме, Живојин Станојчић се вратио проучавању језика Лазе К. Лазаревића – писца који је заједно са својом генерацијом у развоју језика утемељио етапу која од Вуковог књижевног језика води ка

развијеном српском вуковском језику на размеђу 19. и 20. вијека. Описао је синтаксу једног од писаца који су подигли српски књижевни језик на ниво изграђеног полифункционалног језика у складу са захтјевима развијене српске културе. То је онај вид књижевног језика који је познат под именом *београдски стил*. Није случајно што је Станојчић тако детаљно, у двије књиге¹, описао синтаксу језика Лазе К. Лазаревића – овај стил се управо карактерише усавршеном реченицом, елегантном – како се једном приликом изразио академик Павле Ивић. Поред многих, ту је и Иво Андрић, такође познат по својој реченици. О значају те етапе у развоју српског књижевног језика говори чињеница да је београдски стил и данас предмет пажње у изучавању српске књижевности и језика.

Поред ових монографија посвећених опису и проучавању савременог српског књижевног језика, његовом развоју и његовим стилским могућностима, Живојин Станојчић је дао немјерљив допринос његовом изучавању и мноштвом других радова које је објавио у свом плодном научном вијеку, дугом близу шест деценија. А о његовом истанчаном ђсјећају за развој српског књижевног језика, праћеном научном компетенцијом, навешћу овом приликом само једно свједочанство. Далеке 1960. године, у часопису *Наш језик* млади асистент Живојин Станојчић објавио је чланак *Делити мишљење и слични изрази*. У том чланку он за ову конструкцију, која је била критикована као страна и непотребна, па и неправилна, тврди и доказује да она не одражава страни утицај, већ је резултат развоја српског књижевног језика. Очито већ тада цијењен као добро образован млади стручњак, он није доживио критику; његов чланак је пропраћен ћутањем, што није мало за младог човјека који се осмјели да мијења језичку норму, са увјерљивом аргументацијом. Двадесетак година касније његово мишљење је потврђено: Милорад Радовановић је овакве конструкције теоријски обрадио, показао да су се у српском језику развиле без утицаја са стране

¹ Поред великог броја радова Живојин Станојчић је објавио и сљедеће књиге: *Језик и стил Ива Андрића (функције синонимских односа)*, Београд: Филолошки факултет, 1967; *Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. I. Синтагматски односи*, Библиотека Јужнословенског филолога, н.с., књ. 4, Београд: Институт за српскохрватски језик САНУ, 1973; *Синтакса језика Лазе К. Лазаревића. II. Реченички односи*, Библиотека Јужнословенског филолога, н.с., књ. 5, Београд: Институт за српскохрватски језик, 1980; *Синтаксичке студије (о вуковској традицији у језику и граматици)*, Никшић: Универзитетска ријеч, 1990; *Из језика прозе Милоша Црњанског*, Београд: Завод за уџбенике, 2008.

и да представљају једну од језичких универзалија. Од тада оне добијају мјесто и у српским граматикама.

Поред личног доприноса изучавању савременог српског језика и осавремењавању његових норми и доприноса изграђивању језичке културе видно је мјесто Живојина Станојчића у уређивању часописа и зборника. Поред других, изузетно значајан допринос у том погледу дао је професор Станојчић као сарадник *Нашег језика*, часописа за српски књижевни језик и језичку културу – више од пола вијека – од 1960, и као члан Уредништва, опет више од пола вијека: секретар Уређивачког одбора од годишта XVI (1967), а члан Редакције је од годишта XXI/3 (1975). У овом часопису је објавио око 25 радова посвећених савременом српском језику и његовој норми и рецензирао на десетине прилога за тај часопис. Као сада већ дугогодишњи члан Уредништва, а посљедњу деценију уредник овог часописа, могу свједочити о његовој великој оданости и ангажовању без остатка у уређивању овог часописа све до посљедње године живота.

Као један од водећих српских стручњака за савремени српски језик који има одличан увид у токове развоја савременог српског стандардног језика, професор Станојчић је био дио тима на пројекту *Српски језик на крају века (Савремене њромене у српском језику /1945–1995/*; ред. Милорад Радовановић),² који је рађен у оквиру свесловенског пројекта *Савремене њромене у словенским језицима (1945–1995)* у организацији Међународног комитета слависта и Пољске академије наука за 12. међународни конгрес слависта у Кракову 1998. У оквиру тог пројекта он је обрадио једну од најзахтјевнијих тема – *Морфологија, синџакса и фразеологија* (111–141).

Овдје само у виду напомене скрећем пажњу на Станојчићеве заслуге у раду Међународног славистичког центра при Филолошком факултету, у коме је био ангажован од оснивања и чији је био и руководилац у једном мандату (1986–1987), затим као дугогодишњи члан Савјета и једно вријеме његов предсједник. Био је члан и једно вријеме предсједник Друштва за српски језик и књижевност Србије. Треба истаћи и да је професор Станојчић био међу оснивачима Одбора за стандардизацију српског језика, његов члан до смрти, као и предсједник Одборове Комисије за морфологију и творбу речи, активно учествујући у раду овог највишег стручног тијела.

Своја вишедценијска проучавања савременог српског језика и резултате српске науке о језику уградио је Живојин Станојчић у средњошколску граматiku коју је објавио заједно са својим колегом

² Београд: Институт за српски језик САНУ и Службени гласник, 1996.

Љубомиром Поповићем. Из ње је више од тридесет генерација младих у средњој школи учило савремени српски језик и његову норму и стицало темеље за изграђивање своје језичке културе. Служила је и као увод студентима српског језика на неким факултетима. Прије десет година (2010) објавио је и самостално граматику средњошколског нивоа код познатог издавача Креативни центар – *Грамаџика српског књижевног језика*.

Овај нужно кратак осврт на дјело професора Живојина Станојчића говори о његовим несумњиво великим резултатима од трајног значаја у проучавању савременог српског језика и значајном доприносу осавремењавању српске језичке норме и изграђивању језичке културе. Зато му је с пуно разлога за све те заслуге Матица српска постхумно одала признање додјелом *Повеље за неговање српске језичке културе*, 23. јуна 2020. године.

Срећко З. Танасић